

ÇİN'İN BAŞARILARININ SIRRI ÇİN-TÜRKİYE İŞBİRLİĞİNİN GELECEĞİ ÇALIŞTAY RAPORU

TASAM

www.tasam.org

ÇİN'İN BAŞARILARININ SIRRI ÇİN-TÜRKİYE İŞBİRLİĞİNİN GELECEĞİ ÇALIŞTAY RAPORU

ÇİN'İN BAŞARILARININ SIRRI | ÇİN-TÜRKİYE İŞBİRLİĞİNİN GELECEĞİ

“Kuşak ve Yol, Ticaret, Turizm, Yatırım, Finans ve Teknoloji”

ÇALIŞTAY RAPORU (TASLAK)

“Çin'in Başarılarının Sırrı | Çin Türkiye İşbirliğinin Geleceği” başlıklı çok taraflı çalıştay “Kuşak ve Yol, Ticaret, Turizm, Yatırım, Finans ve Teknoloji” teması ile 12 Nisan 2021 Pazartesi günü, Hilton İstanbul Bosphorus Oteli'nde gerçekleştirilmiştir.

Çin ve Türkiye arasındaki işbirliğinin artması yönünde sorun, çözüm, beklenti ve iyi niyetlerin ortaya konduğu çalıştayda, moderatörlüğü TASAM Direktörü Doç. Dr. Engin SELÇUK üstlenirken, açılış konuşmalarını TASAM Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Tuğgeneral (E) Fahri ERENEL ile Çin Halk Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosu CUI Wei yapmışlardır.

Çalıştay'da konuşmacı olarak Prof. Dr. Ahmet Sedat AYBAR (TASAM Başkan Danışmanı, İstanbul Aydın Üniversitesi), Prof. Dr. Hasret ÇOMAK (İstanbul Kent Üniversitesi) ve Smart Cities Innovation Lab Kurucu Başkanı Can ULUDAĞ yer alırken, müzakereci ve diğer katılımcıları ise şu isimlerden oluşmuştur: Barış ARİÇ (Çin Ticaret Derneği Yönetim Kurulu Başkanı), Sinan BAYRAKTAR (Çin Ticaret Derneği, Ekonomist, Yazar), Vahit BORA (Huawei Türkiye Kurumsal İletişim Müdürü), Oğuz ŞEN (TASAM BGC Direktörü), LI Guorong (Çin Halk Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu), Nilgün KUYUMCU (Türkiye Turizm Enstitüsü Direktörü), Tümay MERCAN (Kocaeli Üniversitesi), Minhaç ÇELİK (Genel Koordinatör, siberbulten.com), Mustafa AYDOĞAN (Boğaziçi Asya Araştırmaları Merkezi Direktörü), Ayşe Hicret KARAKAYA (Boğaziçi Asya Araştırmaları Merkezi Araştırmacısı), Faik KOÇ (Yönetici Eğitimci), İhsan TOY (TASAM Yönetim Kurulu Üyesi ve Yayınlar Direktörü) ve Laman İBRAHİMOVA (TASAM Uzman Yardımcısı).

Toplantının açılışını yapan TASAM Başkan Yardımcısı **Doç. Dr. Fahri ERENEL**; Türkiye-Çin ilişkilerinin hızla gelişim gösterdiğini, temasların hızlandığını, pandemiye rağmen her iki ülkenin 2020 yılında dünyada pozitif büyümeyi gerçekleştirmeyi başardığını, Çin'in Türkiye'de daha iyi tanıtılması gerektiğini, Çin ile ilgili akademik araştırmalar için kaynaklara ulaşımında bazı sorunlar yaşandığını belirtmiştir.

Çin Halk Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosu **Cui Wei**; Çin' in barışçıl bir yol izleyerek ve çalışarak kendine özgü yöntemlerle dünyanın 2. büyük ekonomisi olduğunu, Çin'in Türkiye ile iyi ilişkiler içinde olduğunu, bunun gelişmesinin iki taraf için de faydalı olacağını ve iki ülkenin birbirlerinin ticari iş yapış yöntemleri ile kültürlerini daha yakından tanımaları için birlikte çalışma yapılmasını uygun bulduklarını belirtmiştir.

ÇİN'İN BAŞARILARININ SIRRI ÇİN-TÜRKİYE İŞBİRLİĞİNİN GELECEĞİ ÇALIŞTAY RAPORU

Başkonsolos CUI Wei; Türkiye bu yıl 23 Nisan'da TBMM'nin 101. yaşını kutlarken, Çin'in de Temmuz'da Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) 100. kuruluş yıldönümünü kutlayacağını ve her yıl dünya ekonomisine % 30 katkı sağlayan Çin'in bugün dünyanın 2. büyük ekonomisi olmanın yanı sıra en çok döviz rezervine sahip ülkesi olduğunu, ÇKP'nin birçok zorluklara rağmen ülkeyi bu seviyeye getirmeyi başararak hane halkının da refahını artırdığını dile getirmiştir. ÇKP liderliği ile Çin ulusunun iç içe olduğunu vurgulayan CUI, diğer ülkelerin uzun sürelerde gerçekleştirdiklerini, Çin'in çok daha kısa sürede gerçekleştirdiğini ve dış dünyaya asla savaş açmadığını belirtmiştir. Bazı ülkelerin orman kanunu ile dünyaya hükmetmeye çalışmalarının, keyfi uygulamalarının, baskı ve kibirlerinin herkese zarar verdiğini; köklü tarihleri olmayan ülkelerin dünyaya yön vermesinin mümkün olmadığı gibi dünyayı tek bir ülkenin de şekillendiremeyeceğini ve her ülkenin geleceğinin birbirine bağlandığını ifade eden Başkonsolos, çok taraflılığın üzerinde ısrar edilmesi gerektiğini, bunun da müzakerelerle olacağını kaydetmiştir. 2021 yılının Çin-Türkiye diplomatik ilişkilerinin kuruluşunun 50. yılına ulaşıldığına değinen CUI, Batılı medyadan çok orijinal kaynaklardan yararlanmanın faydalı olacağını ve Başkonsolosluk olarak bu konuda desteğe hazır olduklarını dile getirmiştir. Çin'in Türkiye'den en çok Antep fıstığı ile süt ithal eden ülke olduğuna dikkat çeken CUI, daha fazla Çinli şirketi ithalat ve yatırım için teşvik edeceklerini vurgularken, yaşanan pandeminin dijitalleşmeyi 7 yıl öne çektiğine, dijital ekonomi, büyük veri ve yapay zekâda işbirliğini derinleştirmenin önemini de üzerinde durmuştur.

Çalıştay'da bu yılın, **Çin-Türkiye diplomatik ilişkilerinin 50. yılı** olması dolayısıyla ikili ilişkilerin derinleşmesi için çalışmalar yapıldığı vurgulanmış, iki ülke arasında derin düşünce ve araştırmalar olması gerektiği ifade edilmiştir. İki ülke arasında ilişkileri derinleştirmek için düşünce kuruluşlarının önemi vurgulanmış, iki tarafında çalışmalarında hız kazanması gerektiği belirtilmiştir.

Çalıştay'da öne çıkan diğer konu ve görüşler şunlardır:

- Küresel meydan okumalar ve kendi modellerinin diğerlerinden üstün olduğunu ileri süren ülkelerin durumu ortadadır. Anglosakson dünya, kendini üstün görmektedir. Dünyada oyunlar ve kuralları değişmekte ve farklılaşmaktadır. Yeni kurallar oluşturulabilir.
- Çin ve Türkiye'nin tarihlerinde birçok benzerlikler bulunmaktadır. İki ülke G-20 içinde beraberdir. Şanghay İşbirliği Örgütü içinde Türkiye, gözlemci statüsünde yer almalıdır. Türkiye'nin doğal ortağı olduğu Kuşak ve Yol inisiyatifinin orta koridorunda Türkiye-Çin işbirliği daha nitelikli geliştirilebilir. İkili ticaret 2020 yılında % 17 oranında büyümüştür ancak Türkiye aleyhine gelişmektedir. Çin'in gelecekte Türkiye'den ne beklediği ortaya konmalıdır. Türkiye'nin Çin konusundaki çalışmalarının Batı'ya da katkı sağlaması mümkündür.

ÇİN'İN BAŞARILARININ SIRRI ÇİN-TÜRKİYE İŞBİRLİĞİNİN GELECEĞİ ÇALIŞTAY RAPORU

- Türkiye ve Çin işbirliğinin sistemli ve düzenli olması için yeni radikal bir konsepte ihtiyaç vardır. İki ülke arasında bürokrasiyi azaltarak sivil diplomasiyi geliştirmek faydalı olacaktır. İki ülke arasında kültürel iletişim geliştirilmelidir. Hem sahada, hem de akademik tarafta çalışmalar ve entegrasyon artırılmalıdır. Çin ve Türkiye arasında orta eğitim konusunda ve yine eğitimde yapay zekâ ile robotik kodlama konusunda işbirliği imkanları araştırılmalıdır (üniversitelerdeki yapay zekâ çalışmalarının desteklenmesi mümkündür). Çin'de Türk araştırma merkezleri/enstitüleri açılması, Çin-Türk Üniversitesi kurulması, Çin'in Türkiye'ye üniversite öğrencisi göndermesi ve Türk gençlerinin "world and travel" tarzında Çin'i daha iyi tanımak için imkanlar geliştirilmesi değerlendirilmelidir. Türkiye'de Yükseköğretim Kurulu'nda Çin Üniversiteleri ile diploma denkliği konusu da aşılabilmelidir.
- Türkiye ve Çin arasında işbirliğini artırmak için iki tarafın da kabul ettiği ve uygulayabileceği ticaret, kültür, sanat, eğitim vb. alanları kapsayan bir iletişim stratejisi belirlenmeli, uygulanmalıdır. Çin ile ilgili dernekler ve çalışma yapan kuruluşların bir araya gelerek platform oluşturması değerlendirilmelidir. Türkiye'de Çin ile ilgili literatür taraması yapılmalı ve kaynaklar fark edilmelidir. Çin, Türk toplumuna kendisini, Kovid-19 aşısını, 5G teknolojisini daha iyi anlatmalıdır. İki ülke arasında turizm ve sağlık turizmi geliştirilmelidir. Denizcilik sektöründe işbirliği değerlendirilmelidir. Çin'in Türkiye ile ilgili olarak sağlık alanındaki yatırım planları da ortaya konmalıdır. Türkiye-Çin işbirlikleri "kazan-kazan" politikasıyla yapılmalıdır.
- Türkiye'de Çin algısı ticaret alanında konumlandırılmıştır. Çin, Türk toplumunda ilgi gören, öğrenilmek istenen bir ülkedir. Çin ile toplumsal entegrasyon olmalı. Çin ve Türkiye ilişkisi eskiye dayanmakla birlikte çok da ilerlememektedir. Türk KOBİ'ler Çin ile ticaret yapmak istemektedir ve bu konuda çalışmaları geliştirmek gereklidir. Çin'in Türk filiz firmalarını desteklemesi önemsenmelidir. Türkiye'nin Çin'den yaptığı ithalatın, 3. ülkelere ihracatını ne oranda artırdığı konusunda TASAM'ın yaptığı araştırma ileriye taşınmalı ve Çin ile olan ticaret açığı buna göre de değerlendirilmelidir.
- Araştırmalara göre, mevcut pandemi ortamı dünyadaki dijital dönüşümü en az 7 sene erkene taşımıştır. Bu değişimin ana itici unsuru olan dijitalleşmenin omurgasını da internet hızı ve kalitesi belirlemektedir. Türkiye sabit internet hızında 175 ülke arasında 103. sırada ve mobil internet hızında 140 ülke arasında 57. sıradadır. Türkiye açısından sivil ve askerî tüm sistemlerin gelişiminde fiber-optik kablo yatırımları büyük önem taşımaktadır. Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu fiber-optik kablo uzunluğu 5 milyon km civarındadır. Bu yaklaşık 50 milyar doların üzerinde bir yatırım ve bugünkü durumda yaklaşık 20 yıllık bir süre gerektirmektedir.
- Günümüzde verilerin taşınmasının yanı sıra depolanması da önemli bir ihtiyaçtır ve içinde bulunduğumuz ekosistem, regülasyonlar, altyapı yetersizliği ve rekabet eksikliğinin yol açtığı 10 kata kadar artan maliyetler nedeniyle uluslararası veri merkezi firmaları Türkiye'yi cazip ülkelerden biri olarak görememektedir.

ÇİN'İN BAŞARILARININ SIRRI ÇİN-TÜRKİYE İŞBİRLİĞİNİN GELECEĞİ ÇALIŞTAY RAPORU

- Türkiye’de 5G altyapısı için en az 1 milyon km fiber kabloya ihtiyaç bulunmaktadır. Fiber-optik sistemler; uzay uçuşları ve uzay projelerinde de çok kritik öneme sahiptir. Çalıştay’da bu konuyla ilgili olarak şu öneri ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.
  1. İlk aşamada 1 milyon km fiber-optik kablo hattı yatırımı için Çin Bankaları üzerinden Türkiye’ye kısmen faizsiz, kısmen düşük faizli ve kısmen hibe programları başlatılabilir.
  2. Şu anda fiber-optik üretimi yer çekimi olan bir ortamda konvansiyonel silika camdan yapılmaktadır ve dünya standartlarında üretilse de küçük kristallenmeler ve sorunlar dolayısıyla binlerce km döşendiğinde içerisindeki kusurlar sinyallerde yavaşlama ve sorunlara yol açmaktadır. Fakat florür veya alternatif yeni materyallerle yer çekimsiz ortamda üretimi durumunda 10 kattan 100 kata kadar fiber kabloda performans artışı olmaktadır. Bu sebeple Türkiye’de yeni ileri-seviye materyaller ile ve veya mikro-yerçekimi özelliklerine sahip özel geliştirilen cihazlarla bir nevi dünyanın ilk yer çekimsiz fiber-optik üretim fabrikası konusunda bir çalışma, benzer konularda işbirlikleri, bilgi paylaşımları, ortak çalışmalar ve fiberin geleceği konusunda ortak yatırımlar yapılabilir.
  3. Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi TASAM bu konularda, ilgili raporların ve hazırlıkların yapılması, ön inceleme çalışmalarının yapılması ve akabinde yeni önerilerin geliştirilmesi konusunda desteklenmelidir.
  4. Teknoloji şirketlerine yatırım konusunda Türkiye içinde “VC” (Risk Sermayesi) ve “PE” (Girişim Sermayesi) şirketleri esasında yatırım yaptıkları paraların çoğunu IFC, EBRD, World Bank gibi kuruluşlardan almaktadırlar. Burada Çin-Türkiye özelinde özellikle yüksek teknoloji alanlarında yatırımları destekleyici bir yatırım fonu/kaynak verilebilir. Buradan hem çıkış sonrası kârlarını almaları, hem de Türkiye’deki ekonomik ve teknolojik gelişime katkı sağlamaları mümkündür. TASAM yine bu süreçte baştan aşağıya ilgili çalışmaların ve koordinasyonun yürütülmesinde yer alabilir.
- Çin’in, Türkiye’deki fiber-optik ve 5G alt yapısını güçlendirecek çalışmalara destek vermesi, kredi paketi önerileriyle gelmesi önemlidir. Fiber-optik konusunda Türkiye ve Çin yeni malzemeleri deneme konusunda işbirliği yapmalıdır. Dünyanın yer çekimsiz fiber-optik yatırımı birlikte yapılabilir ve ihraç edilebilir.

Sonuç olarak; NATO müttefiki ve bağımlılıklarının üçte ikisi Batı dünyasına olan Türkiye’nin Çin ile olan ilişkilerinin “yapıcı rekabet ve işbirliği” mottosu ile karşılıklı bağımlılıkla derinleştirilmesi zamanın ruhuna ve küresel dengelere de stratejik katkı yapacaktır. Yine bu nitelikli işbirliği; Çin Halk Cumhuriyeti vatandaşı dost ve kardeş toplumların gücüne, Çin toplumundaki saygınlık ve etkinliklerine yaşamsal değer katacaktır.

16.04.2021, İstanbul